LAS FLORS DEL GAY SABER

Ernesto Monaci

TESTI ROMANZI
PER USO DELLE SCUOLE
A CURA DI E. MONACI
N.º 31

Las Flors del gay saber, estier dichas las Leys d'Amors . *Estratti a cura di* E. MONACI

ROMA
ERMANNO LOESCHER & C.º
(W. REGENBERG)
. M . D . CCCC . XIIJ .

AVVERTENZA

Scopo di queste edizioni è agevolare nelle scuole la circolazione di testi altrimenti poco accessibili per il prezzo o la rarità dei volumi in cui vennero a luce. La lezione di ciascun testo è data soltanto come provvisoria; da bastare cioè allo studente per prenderne cognizione, e per valersene quando dovesse coordinarvi un apparato critico. Si omettono tutte le illustrazioni che sieno di competenza degli insegnanti; ma, quando si trovi opportuno, si aggiungeranno brevi prospetti grammaticali e glossarj.

E. M.

Las Flors del gay saber, estier dichas las Leys d'Amors. *Estratti a cura di*

E. Monaci

ROMA
ERMANNO LOESCHER & C.°
(W. REGENBERG)
. M . D . CCCC . XIIJ .

NOTA

Il testo è dato secondo la lezione del ms. tolosano, pubblicato dal Gatien-Arnoult, *Monuments de la littérature romane depuis le quatorzième siècle*, Paris, Silvestre, 1841-43, t. I.

E. M.

LAS FLORS DEL GAY SABER,

ESTIER DICHAS LAS LEYS D'AMORS.

1. En la primiera part tractarem de las manieras de trobar, e qual son li sieu mandamen, e perque foc trobada aquesta sciensa. apres pauzarem motas diffinitios, descriptios e declaratios, tractan de letra, diptonge, sillaba, oratio, dictio, e d' accen de lati, e dels enpedimens d' aquel, et aprop de l'accen de romans.

2. En la segonda partida tractarem de bordos, pauzas, novas rimadas, de rims, de cobblas, verses, chansos, dansas, sirventes e d' autres dictatz principals.

3. En la tersa part tractarem de las .viij. partz d' oratio, mostran e declaran cas, nombre, temps, persona, gendre, e las claus dels mozes e dels temps del verb e de la combinatio d'aquels.

4. En la quarta part mostrarem vicis e figuras pauzan ornat, lo qual hom deu segre qui vol far bos dictatz e netz.

5. En la quinta part pauzarem alcunas doctrinas, mostran que deu hom far accordar .i. mot amb autre, e tornar lati en romans, e per qual maniera pot hom haver entroductio e materia a far verses, chansos e autres dictatz, e per qual maniera deu hom sercar los rims per far alqun dictat, mostran qu'es pedas e quays pedas; e qu'es amor e de qual amor devon amar li aymador . . .

6. Trobars es far noel dictat en romans fi, be compassat. vista e pauzada la diffinitio de

trobar, devetz saber quel mandamen de trobar son aquest: sos assaber qu' om deu far noel dictat, compassat per sillabas, am rims, et alcunas vetz am coblas motas et alqunas vetz ab una cobla solamen; e deu hom en aytals dictatz seguir ornat, aytal cum mostron aquestas nostras Leys d' amors. encaras aytals dictatz deu hom far am bels motz e plazens clars acordans, am bona et am certa sentensa, oz am belas e am plazens methaforas, don hom puesca trayre bo sen. e deu hom tractar en aytals dictatz de sen o de lauzors o d'amors o d' escondig, o de maldig general per donar castier als malvatz, o d' esquern per donar solas e deport, o de planc per gran desplazer qu' om ha motas vetz. e per so quar de diversas cauzas pot hom tractar en dictatz, per so foron trobat divers dictat, ayssi cum son vers, chansos, sirventes, dansas, descort, tensos, partimen, pastorelas, vaquieras, vergieras e motas autras lors semblans, retronchas e planch; et alqu fan redondels e mandelas. encaras pot hom far gran re d' autres dictatz; los quals pot cascus nomnar segon que volra cel que fara lo dictat; mas quel done nom be apropriat, comma somis, vezios, cocirs, reversaris, envegz, desplazers, desconortz, plazers, conortz e motz autres dictatz . . .

7. Tractat havem de l' accen; per que, seguen l' orde pressupauzat, devem tractar de rims e de coblas; e quar las coblas prendo lor forma dels rims, el rim dels bordos, en autra maniera apellatz bordonetz o versetz o bastos o bastonetz (alqu dizo vers, la qual cauza no aproan per far diferensa ab un dictat apelat vers); per so cove que primieramen tractem dels bordos, et aprop de rims, et en apres de coblas . . . .

8. Bordos es una partz de rima que al may conte .xij. sillabas et a tot lo mens quatre, si

donx no son enpeutat o biocat: quar adonx podon esser no solamen de quatre, mays de tres o de mens tro ad una sillaba . . ., e deu hom entendre quel bordos finisca en accen agut; quar si finia en greu, adonx deu creysher le bordos d'una sillaba; e finiss adonx en accen greu can la dictios derriera del bordo ha longa penultima, coma *natura*, *cura* . . .

9. E devetz saber que nos havem tres manieras de bordos: sos assaber bordos principals, en autra maniera digz verays principals, et havem bordos enpeutatz e bordos biocatz.

10. Bordo principal son aquel per los quals hom proseguish lo compas principal de son dictat . . .

11. Bordos enpeutatz es . . . can la pauza d'alqun bordo ha acordansa am l'autra pauza del bordo seguen, oz am la fi d'aquel meteysh bordo, oz am la fi del promda verset preceden. adoncz cascuna d'aquestas pauzas es apelada bordos enpeutatz, quar en aysso que la una pauza s'acorda per acordansa ab l'autra, oz ab la fi d'aquel meteysh bordo o del preceden, cascuna pauza pot far bordo per si meteysha . . .

12. Bordos biocatz apela hom aquel qu'om pauza en la fi d'alqun autre bordo, sos assaber aprop lo complimen del principal bordo . . ., e son dig biocat, quar per lors meteysshes estan coma biocz e per lor fan bordo, ses que no son mesclat am los autres . . . li bordo biocat no devon passar la meytat dels bordos principals . . .

13. Aras cove que tractem de las pauzas . . . pauza non es als si no ponhs suspensius o plas o finals, e segon aysso havem tres manieras de pauzas, sos assaber: pauza suspensiva, pauza plena, pauza final . . .

14. E devetz saber que nos cossuram pauza en doas manieras: la una cant a la sentensa: e segon aquesta maniera en tot loc del bordo

pot estar pauza suspensiva plana o finals; jaciaysso que no sia bel qui pauza *quar, perque, can* ni autras dictios lors semblans en la fi del verset, si necessitatz de mot trencat, sillabicat, equivoc, o accentual, o utrissonan, o retrogradatios n' o fazia far o autra manifesta necessitat. pero be sostenem quel nominatius o l'acusatius sera en la fi del verset, el verbs en lo comensamen de l'autre basto sequen o pel contrari. enpero en la fi de cobla deu esser tostemps pauza plana o finals. en autra maniera cossuram pauza en cant que la prendem per una alenada. pauza suspensiva es aquela qu'om fay en lo mieg d'un bordo, per alquna alenada; pauza plana es aquela qu'om fay en la fin d'un bordo, per far plus pleniera alenada; pauza finals es aquela qu'om fay a la fin de la cobla . . .

15. Bordos de .x. sillabas, de .xj. et de .xij. volon tostemps pauza suspensiva, le bordos de .x. sillabas en la quarta sillaba, el bordos de xj. sillabas en la .v. el bordos de .xij. en la .vj. sillaba . . .

16. E quar en las pauzas dels bordos hom deu gardar accen, per so cove que digam en qual loc dels bordos deu hom gardar accen et en quals no. e devetz saber ques en la fi dels bordos, de quantas sillabas sian, deu hom gardar accen; quar si la us bordos fenish en accen agut, l'autres qu'es sos parios per acordansa, deu ysshamen fenir en accen agut; o fenish en accen greu, aquo meteys . . .

17. Item devetz saber qu'en los bordos de .v. de .vi. ni de .vij. sillabas hom no garda accen si no en la fi, segon qu'es estat dig. empero cant bordos de .iiij. sillabas, de .vi. o de .vij. han pauza, adonx aqui on es la pauza garda hom accen, so es ques aqui on es la pauza fassa hom accen agut. e cant bordos de .viij. sillabas no recep pauza, deu hom

gardar qu' en la terssa sillaba pauza hom accent agut o greu, e non ges accen lonc, so es penultima longa, quar lag sona . . .

18. Enpero d' aquest accent gardar en bordo de .viij. sillabas, can no recep pauza suspensiva, noy fam gran forsa, cant es pauzatz en novas rimadas . . .

19. Item devetz saber que nos havem tres manieras de novas rimadas principals: so es assaber novas rimadas annexas e novas rimadas parionas et novas rimadas comunas.

20. Annexas son cant las razos o las materias o themas de que tractan, termeno en nombre non par de bordos. et adonx aytals novas rimadas podon termenar en la fi quis vol en nombre par o nom par de versetz; el derriers bordonetz pot esser biocatz o no . . . parionas son can aqui on termena la razos o la materia, fenisho amduy li verset que son pario per acordansa, e devon termenar en la fi nombre par de versetz, el darriers pot esser biocatz o no . . . la tersa maniera pot esser dicha comuna, quar en partida es annexa et en partida pariona; e d' aquesta uzec n' Ath de Mons, e deu termenar en la fi en nombre par de versetz, el derriers versetz pot esser biocatz o no, e deu esser nomnada comuna, pauzat que la majors partz si' annexa . . . e deu hom notar que l' acordansa final d' alqun bordo e mens ades mot tornat no deu hom tornar en novas rimadas, si .xx. bordo no eran el mieg; quar adonx l'obra serio vicioza per rim tornat; ni .i. meteys bordo, si cent verset no eran en lo mieg: quar faria vici de bordo tornat . . .

21. Rims es certz nombres de sillabas, ajustat a luy autre bordo per pario d'aquela meteysha acordansa e paritat de sillabas o de diversas, am bela cazensa e cert compas fayt de certa sciensa. e devetz saber que huey comunalmens corr entre las gens una oppinios orba,

la quals deu esser miels dicha abuzios, que deguna paritat de sillabas de bordos no teno ni reputo per rim, si donx las us no s' ave en la fi am l' autre son pario per sonansa, o per consonansa, o per alcuna leonismetat; et enayssi segon lor oppinio, cobla estrampa no seria rimada, jaciaysso quel contraris sia vertatz. si que finalmens non volon entendre que rims sia engaltatz de sillabas ses acordansa final. per que nos, per miels donar entendre so que dizem, pauzam soen en aquesta prezen obra rim per acordansa, so es per sonansa o per consonansa o per alquna leonismitat . . . e devetz saber qu' on pot dire rims o rimas; quar lunha differensa no fam entre rim e rima . . .

22. Tug li rim o son estramp, oz acordan, oz ordinal, o dictional. si estramp, oz il finisso en sillabas comunas oz en sillabas caras: si en comunas, adonx son dig rim estramp comu; si caras, adonx son dig rim estramp car . . .

23. Si acordan, oz il s' acordo per sonansa o per consonansa o per leonesmitat : si per sonansa, oz aital sonansa es borda o leyals; si borda, oz es simple o dobla; si simpla, adonx son dig rim doble sonan bord, et aytals rims no prendem, si donx non era pauzat per estramps; si leyals, adonx son dig rim sonan leyal; si per consonansa, o aytals consonansa es borda o leyals: si borda, adonx son dig rim consonan bord, et aytals rim no prendem, si donx no eran pauzat per estramps; si leyals es, adonx son dig rim consonan leyal; si per leonesmitat, oz aytals leonesmitatz es simpla o perfiecha: si simpla adonx son dig rim simple leonisme; si perfiecha, adonx son dig rim perfieg leonisme.

24. Si ordinal, oz il prendon orde per diversas coblas o per una solamen. si per diversas, adonx o cascuna cobla es ses acordansa de si meteyssha, pero be ha acordansa en respieg

d'autra, o per le contrari. en lo premier cas son dichas rimas dissolutas, en lo segon rimas singulars. e si tant es quel premiers bordos de la seguen cobla haja aytal acordansa quo ha le derriers bordo de la preceden cobla, adonx son dichas rimas capcaudadas. si per una solamen, adonx oz hom ha respieg en aytal cobla a l' orde dels bordos, o no. si ha respieg a l'orde dels bordos, adonx o lors ordes es gardatz solamen en la fi dels versetz principals o no solamen en la fi, ans es gardatz ysshamens en mieg de lor. si en la fi solamen, adonx o duy verset principal al mens o tres al may s'acordo en la fi ses tot meja d'autre bordo principal o biocat de diversa acordansa, e adonx son dig rim caudat. o si otra tres s'acordo per una meteysha rima, adonx son dig continuat. e d' aquestz no uza hom gayre huey. o le premier bordos s'acorda ses bioc am lo ters en la fi, el segons am lo quart, et adonx son dig encadenat. ol premiers s'acorda en la fi am lo quart ses bioc, el segons am lo ters, et adonx son dig crozat. o lors ordes non es solamens gardatz en la fi dels versetz principals, ans o es ben en lo mieg, et adonx o es fayta en lo mieg acordansa per versetz enpeutatz de doas en doas o de tres en tres sillabas en .j. meteysh bordo; o en diverses versetz, si que las acordansas pauzadas en la .j. verset principal respondo a las autras pauzadas en aytal meteys loc del verset principal se seguen, o en paritat de sillabas en .j. meteysh verset, et adonx son dig aytal rim multiplicatiu propriamen, et en autra maniera son dig impropriamen tombarel, et en autra maniera podon esser dig enpeutat. et aytals rims multiplicatiu se fan de bordonetz enpeutatz. o en lo mieg d'aytal versetz principals es fayta acordansa de totas las sillabas del premier autre bordo

principal am totas las autras sillabas de l'autre bordo principal seguen, et adonx son dig serpenti. si aytal verset principal son mesclat am bordonetz biocatz, adonx en respieg dels biocatz podon esser dig rim biocat. si per autre orde o per autra maniera son pauzat oz adordenat li rim, si no per las manieras sobredichas, la qual causa se pot far segon la voluntat del dictador, adonx son dig rim desguizat. si hom no ha respieg a l'orde dels bordos, mas solamen quar aytal bordo son pauzat en cobla solitaria et esparsa, o per aventura, car en aytal cobla seran alcu verset ses acordansa, àdonx aytal rim son dig espars o brut, segon alqus.

25. · Sil dig rim dessus pauzat et expressat ayssi quo son pauzat en la premiera cobla, son retornat en l'autra cobla seguen, si que la segonda cobla comense per aytal acordansa quo fenish la precedens, et en ayssi retornan per retrogradacio totas las acordansas pauzadas en la preceden cobla, adonx son rim retrogradat per acordansa. e sil bordo de cascuna cobla per si se pot retornar entieramens, remanens aquela meteysha sentensa et aquelas meteyshas dictios finals qu'eran en lo premier orde, adonx son dig rim retrogradat per bordos. e si aytal bordo se podon retornar singularmen per dictios, remanen aquela meteyssha acordansa o sentensa, oz ab autra sol que bona sia, adonx son dig rim retrogradat per dictios. e si aytals retornamens se fay per sillabas o per letras, adonx o las dictios en lo retornamen son unas meteyshas, o diversas. si unas meteyshas, adonx son apelat rim retrogradat per sillabas o per letras, mudadas las dictios ; e en aquestz no garda hom si es una metheyssha la sentensa en lo retornamen o diversa, oz una meteyssha acordansa oz autra, o ses acordansa, segon qu'es dig dessus en los rims

retrogradatz per dictios, jaciaysso que majors maestria sia quan son retornat amb acordansa.

26. Sil rim son pauzat en divers locz, afi que li bordo de .ix. o de .x. sillabas puescan retornar a bordos de .vj. sillabas o de .vij. et enayssi segon mays o segon mens, adonx aytal rim son dig et apelat rim reforssat.

27. Si aytal rim son dictional, o son dig dictional per diversas dictios o per una. si per diversas, adonx o la us rim se desshen de l'autre o no. si la us rims se disshen de l'autre, oz en sen desshen per mermamen o per ajustamen d'una letra o d'una o de motas sillabas; et adonx son dig rim derivatiu enemig o maridat. si per una, adonx oz aquela dictios es equivoca, et adonx son dig rim equivoc; oz es accentuals, et adonx son dig rim accentual; oz es utrissonans, et adonx son dig rim utrissonan; oz es trencada, et adonx son dig rim trencat . . .

28. Tractat havem de rims, et ara devem tractar de coblas, e declaram cobla ayssi per maniera de rims, per leu reportar; e majormen quar la sua declaratios es longa et entricada per so quar ha granre de membres.

29. Cobla vol dir ajustamen,
Quar al mens .v. bordos conpren,
Li qual essems fan una clauza
Que sen complit e perfieg pauza,
Et al plus naut .xvi. n'abrassa;
Et amb aquestz d'autres n'enlassa
Qui son en loc de bioc mes,
De quatre sillabas o tres
O mens; enpero sil compas
Mays principals fay son amas
Am quatre sillabas ses plus,
Adonx plus breus sia cascus
Dels autres ajustatz a lor.

30. Li verset biocat menor
No sion tant multiplicat

Que puescan passar la meytat
De lors principals bordonetz.
31. Cobla no vol mens d'ueg versetz,
Si per .vij. o per mens sillabas
Lo compas dels bordos acabas ;
E si .viij. o mays ne cabish,
Am .xij. bordos se complish
Cobla, los quals passar no vol.
32. Dansa tres bordos al mens col
En son respost e .v. al may
E la tornada qu' el' atray,
E soen amb alcus biocz
En dansa per los autres locz.
Tro .v. bordos cobla se merma
Et al may sobre nou se ferma,
E degus d' aquels no s' avansa
Otra .viij. sillabas en dansa.
Us sols biocz o, can se dobbla,
Ses plus, cay miels en fi de cobbla.
Trop atrobam plus breus pagelas
En rondels e mandelas ;
Si be d' aquestas no curam,
Quar cert compas noy atrobam . . .

33. Aras devetz saber que totas las coblas que son, al mens aquelas de las quals nos uzam et havem conoysshensa, ques o son estrampas, acordans, ordinals, dictionals, parsonieras o sentencials ; e per so segon diverses respieytz una cobla pot haver diverses noms, segon qu' es estat dig.

34. Estrampas prendo nom de rim estramp ; et enayssi cum son alqun rim estramp car et alqu estramp comu, enayssi havem doas manieras de coblas, so es assaber estrampas caras et estrampas comuñas.

35. Acordans son las autras, et aquestas vario se en motas manieras ; quar alcunas so sonans, alqunas simplas leonismas, alcunas perfiechas leonismas. e totas aquestas prendo yssha-

mens lor nom dels rims, segon qu' es estat dig lassus.

36. Ordinals prendo lor nom dels rims ordinals. aquestas ordinals o so dissolutas, singulars, capcaudadas, caudadas, continuadas, encadenadas, crozadas, crotzcadenadas, crotzcaudadas, cadenacaudadas, multiplicativas, biocadas, replicativas, refranchas, serpentinas, deguizadas, esparsas, retrogradadas per acordansa, retrogradadas per bordos, retrogradadas per dictios, doblas, ternas, quazernas, quintas, unissonans o reforsadas.

37. Dictionals prendo lor nom dels rims dictionals; et aquestas o son derivativas, equivocas, accentuals, ultrissonans, trencadas, o sillabicadas.

38. Parsonieras son dichas de part o de parso, quar part o parso prendo de las ordinals e de las sentencials. e per so son pauzadas en lo mieg d' aquelas, sos assaber entre las ordinals e las sentencials, a significar e mostrar que aytant han que far ad aquelas coma ad aquestas. parsonieras o son capfinidas, capdenals, recordativas, retronchadas, duplicativas, deffrenadas oz affectuozas.

39. Sentencials prendo lor nom de sentencia; et aquestas sentencials han ysshample de diverses noms, segon que la sentencia se diversifica; et enayssi estas sentencials o son dubitativas o dubtozas, contrariozas, comutativas, diversas, reversas, methaforadas, gradativas, ornativas, permutativas, exclamativas, divinativas, rescostas, proverbials, derrizorias, assemblativas, exemplificativas, responsivas o respondens, tensonadas o tensonans, en autra maniera dichas interrogans o enterrogativas o razonans, conclusivas o concluzens, compendiozas, contrafachas, occupativas, distributivas, designativas o designans, partidas, meytadadas, costructivas . . .

40. Enpero devetz saber qu' en lati no garda hom accen ayssi quo en lo romans. quar en lo lati garda hom solamen accen en aquelas dictios finals on cay le rims, e per so *penitus* e *divinitus* han bon' acordansa en accen, mas *penitus* e *munitus* no; mas *munitus* et *intus* s' acordo be en accen . . .

41. La diffinitios de vers. vers es us dictatz en romans que compren de .v. coblas a .x. amb una oz am doas tornadas; et ayssi meteysh li altre dictat podon haver una o doas tornadas. e deu tractar de sen . . . o fay ysshamen d' amors, de lauzors o de reprensio per donar castier . . . vers deu haver lonc so e pauzat e noel, amb belas e melodiozas montadas e deshendudas, et amb belas plassadas e plazens pauzas.

42. E quar ayssi havem parlat de tornada, devetz saber qu' en tot dictat pot hom far una o doas, segon qu' es estat dig, tornadas; quar la una tornada pot pauzar et applicar a so senhal, lo qual senhal cascus deu elegir per si . . . , e l' autra tornada pot aplicar a la persona a la qual vol presentar son dictat. encaras devetz saber que cascuna tornada deu esser del compas de la meytat de la cobla derniera vas la fi, can la cobla es de bordos parios, so es en nombre par; et can son en nombre non par, la dicha meytatz creysh d' un bordo. et en ayssi quo pot creyssher otra la meytat, enayssi pot mermar quis vol . . .

43. La difinitios de chanso. chanso est us dictatz que conte de .v. a .vij. coblas, e deu tractar principalmen d' amors o de lauzors, am bels motz plazenz et am graciozas razos; quar en chanso no deu hom pauzar deguna laja paraula, ni degu vilanal mot ni mal pauzat . . .

44. La difinitios de sirventes. sirventes es dictatz que servish al may de vers o de chanso en doas cauzas: la una cant al compas de las

coblas, l' autra cant al so. e deu hom entendre cant al compas, sos assaber que tenga lo compas solamen, ses las acordansas, oz am las acordansas q'aquelas meteyshas dictios o d' autras semblans ad aquelas per acordansa. e deu tractar de reprehensio o de maldig general, per castiar los fols e los malvatz, o pot tractar quis vol del fag d' alquna guerra.

45. La difinitios de dansa. dansa es us dictatz gracios que conte un refranh, so es un respos solamen, e tres coblas semblans en la fi al respos, en compas et en acordansa; e la tornada deu esser semblans al respos, el comensamens de cascuna cobla deu esser d' un compas, e quis vol, d'una acordansa o de diversa; li qual comensamen devon esser del tot divers d' acordansa del respos. quar no seria bela cauza quel comensamens de la cobla fos de la consonansa del respos. ysshamens li dig comensamen podon esser d'u meteysh compas o de divers am lo dig respos. el respos deu esser del compas de meja cobla o quaysh, so es mays o mens de dos bordonetz. e li bordo que son en dansa, no devo passar .viij. sillabas; et en cas que aytal bordo passesso .viij. sillabas, seria irregulars aytals dansa, anormals e fora son propri compas, e si donx li rim no seran multiplicatiu. e quis vol pot retronchar tres bordos ses plus o mens del respost; pero sil respos es de tres bordos solamen, nol deu hom retronchar, mas dos ses plus o mens. e deu tractar d' amors, e deu haver so joyos et alegre per dansar, no pero ta lonc coma vers ni chansos, mas un petit plus viacier per dansar, segon qu' es estat dig. enpero huey ne uza hom mal en nostre temps d' aquest so; quar li chantre que huey son, no sabon apenas endevenir en un propri so de dansa. e quar noy podon endevenir, han mudat lo so de dansa en so de redondel am

lors minimas et am lors semibreus de lors motetz. le remanen de dansa trobaretz lassus en cobla et en autre loc, can tracta de coblas retronchadas. alqu fan dansas de coblas tensonadas, la qual adonx appelan dans; pero entre dans e dansa no fam lunha differensa. et alqu fan desdansa e desdans per pauzar e destantar lo contrari, e degus nos varia del compas de dansa.

46. La diffinitios de descort. descortz es dictatz mot divers, e pot haver aytantas coblas coma vers, sos assaber de .v. a .x. las quals coblas devon esser singulars, dezacordablas e variablas, en acort, en so et en lengatges. e devon esser totas d' un compas o de divers. e deu tractar d' amors o de lauzors, o per maniera de rancura: quar mi dons no mi ama ayssi cum sol, o de tot aysso essems. quis vol e qui volra far tornada, segua la maniera lassus dicha can tractem de vers, en la qual tornada deu hom tractar, quis vol, de totz los lengatges los quals dessus ha pauzatz ayssi a tiera cum los ha pauzatz. e si aysso far li tornava greu, fassa la dicha tornada del lengatge de la derriera cobla. e si la tornada l'aparia breus per tractar de totz los lengatges, pot hom far recorsa del compas de la una de las coblas denan pauzadas, o d' autra, sol que no passe lo compas, so es lo nombre dels bordos que cobla deu haver. e deu tractar de totz los lengatges ayssi cum son estat pauzat dessus a tiera, e deu haver las acordansas que son en la fi de cascuna cobla.

47. La diffinitios de tenso. tensos es contrastz o debatz, en lo qual cascus mante e razona alcun dig o alcun fag; et aquest dictatz alqunas vetz procezih per novas rimadas, et adonx pot haver .xx. o trenta cobblas o may; et alcunas vetz per coblas. et aquest conte de .vj. coblas a .x. am doas tornadas, en las quals

devo jutge eligir, le quals definisca lor plag e lor tenso. · el jutges per aquel meteysh compas de coblas o per novas rimadas pot donar son jutjamen; enpero per novas rimadas es huey mays acostumat. en lo qual jutjamen alqu volon seguir forma de dreg, fazen mensio d'avangelis e d'autras paraulas acostumadas de dire en sentencia: la qual cauza nos no reproam; pero be dizem que aysso no es de necessitat. quar abasta solamen qu'om done son jutjamen et aquel declare per aquela maniera que mays plazera a cel qu'es elegitz per jutge. encaras dizem que non es de necessitat ques haja so; enpero en aquel cas ques faria al compas de vers o de chanso o d'autre dictat qu'aver deja so, se pot cantar en aquel vielh so.

48. Diffinitios de partimen. partimens es questios ques ha dos membres contraris, le quals es donatz ad autre per chauzir e per sostener cel que volra elegir; e pueysh cascus razona e soste lo membre de la questio, lo qual haura elegit. en totas las autras cauzas, cant al compas e cant al jutjamen e cant al so, es semblans a tenso. diferensa pot hom pero vezer entre tenso e partimen, quar en tenso cascus razona son propri fag, coma en plag; mas en partimen razona hom l'autru fag e l'autru questio, jaciaysso que soen pauza hom partimen per tenso, e tenso per partimen, et aysso per abuzio.

49. Encaras devetz saber que en aytals dictatz ques fan per diversas personas oz en los quals hom fenh que sian diversas personas, pot hom uzar de diverses lengatges, coma en descort; e d'aytals dictatz son tensos, partimens, pastorelas, vergieras, ortolanas, monjas, vaquieras, et en ayssi de trops autres dictatz. e degun dictat d'autru lengatge nos no prendem en nostre jutjamen, quar prezomtuos es qui

vol jutjar l'autru lengatge, si donx no es mesclatz am lo nostre per dreg compas.

50. La diffinitios de pastorela. pastorela es us dictatz que pot haver .vj. o .viij. o .x. coblas o mays, so es aytantas cum sera vist al dictayre; mas que no passe lo nombre de trenta. e deu tractar d'esquern, per donar solas; e deu se hom gardar en aquest dictat majormen, quar en aquest se peca hom mays que en los autres, que hom no diga vils paraulas ni lajas, ni procezisca en son dictat a degu vil fag; quar trufar se pot hom am femna e far esquern la un' a l'autre, ses dire e ses far viltat o dezonestat. pastorela requier tostemps noel so e plazen e gay, no pero ta lonc cum vers o chansos; ans deu haver so un petit cursori e viacier. e d'aquesta pagela son vaquieras, vergieras, porquieras, auquieras, cabrieras, ortolanas, monjas, et en ayssi de las autras lors semblans.

51. La diffinitios de retroncha. retroncha es us dictatz ayssi generals coma vers, que pot tractar de sen, de essenhamen, d'amors, de lauzors o de reprendemen, per castiar los malvatz. et aquest dictatz sec lo compas de vers, cant al so e cant a las coblas, quar pot haver de .v. a .x. coblas; et es dicha retroncha, quar es de coblas retronchadas, no per autra cauza. E quar lassus havem mostrat qu'es cobla retronchada, per so no qual ques ayssi ne tractem. Enpero cant hom fa vers chanso o dansa per coblas retronchadas, ges per so no se sec que deja haver nom retroncha, ans lo pot hom apelar vers retronchat o chanso o dansa retronchada.

52. La diffinitios de plang. plangs es us dictatz qu'om fay per gran desplazer e per gran dol qu'om ha del perdemen o de la adversitat de la cauza qu'om planh. e dizem generalmen de la cauza qu'om planh; quar

en ayssi quo hom fa plang d'ome o de femna, ayssi meteysh pot hom far plang d'autra cauza, coma si una vila oz una ciutatz era destruida e dissipada per guerra o per autra maniera. et es del compas de vers, cant a las coblas, quar pot haver de .v. a .x. coblas. e deu haver noel so plazen e quays planhen e pauzat; pero per abuzio vezem tot jorn qu'om se servish en aquest dictat del so de vers o de chanso, et adonx quar es acostumat, se pot cantar quis vol en lo so del vers o de la chanso don se servish: la qual cauza permetem majormen per la greveza del so; quar apenas pot hom trobar huey cantre ni autre home que sapia be endevenir et far propriamen un so segon que requier aquest dictatz. plangz deu tractar de lauzors de la cauza per la qual hom fay aytal plang; encaras deu tractar del desplazer qu'om ha, e de la perda ques fay per lo mescabamen de la cauza qu'om planh.

53. La diffinitios de escondig. escondigz es us dictatz del compas de chanso, cant a las coblas et al so; e deu tractar de dezencuzatio, escondizen se en son dictat de so de qu'es estatz acuzatz o lauzenjatz am sa dona oz am son capdel...

54. De garips no nos entremeten, quar solamen han respieg a cert e especial so d'esturmens ses verba.

55. Encaras havem estampida, et aquesta ha respieg alcunas vetz quant al so d'esturmens, et adonx d'aquesta no curam. et alqunas vetz ha respieg no tant solamen al so, ans o ha al dictat qu'om fa, d'amors o de lauzors, a la maniera de vers o de chanso; et adonx segon nostra sciensa pot haver loc. aytals dictatz no principals podon haver tornada o no, e pot hom en loc de tornada repetir la una cobla del comensamen o de la fi...

PERUGIA
UNIONE TIPOGRAFICA COOPERATIVA
(PALAZZO PROVINCIALE)
1913

per A. Jeanroy . . . . Cent. 50

21. La vida de Lazarillo de Tormes, y de sus fortunas y aduersidades. Brani scelti per E. Mele. Cent. 60

22. Mireio di Federico Mistral. Canto I . . Cent. 60

23. Libro de buen amor de J. Ruiz de Hita. Brani scelti da M. Pelaez . . . . L. 1 —

24. Commedie di Hrotsvit. Brani scelti da F. Ermini. Cent. 50

25. Carte basso-latine della Spagna e del Portogallo, a cura di E. Monaci . . . . . Cent. 60

26. Il pellegrinaggio di Carlomagno in ant. fr. Brani scelti e glossario per A. Bacciarello . Cent. 80

27. Roman de la Rose ou de Guillaume de Dole. Sunto e brani scelti per V. De Angelis. . Cent. 80

28. La Elegia de Jorge Manrique con glossario a cura di R. Palmieri . . . . . . Cent. 70

29. L'Assedio di Zamora. Estratti e glossario per M. Pelaez . . . . L. 1 —

30. Lo Donatz Proensals e Las Razos de trobar. Estratti per E. Monaci . . . . . . Cent. 40

Prezzo del presente fascicolo: Cent. 75

